

Bölüm 12

ARTUKLU MANSUR NASREDDİN DÖNEMİ **M.S. 1201-1239 Artuklu Mansur Nasreddin Artuk** **Arslan Döneminde Mardin**

Hüsameddin Yavlak Arslan'ın ölümünden sonra idareyi oğlu Mansur Nasreddin Artuk Arslan Mardin Artukluların başına geçti. Ancak yönetim işlerini, vâsisisi Ahlatşahlar Meliki II Sökmen'nin Kölesi, Nizameddin el-Bakış(Alp Kuşu) II. Sökmen Öldükten sonra, pervasızca kendini Artuklulara ait unvanları kullanması ve başına buyruk haline gelmesi, bu davranışlarını sürdürmesi Mansur Nasreddin'ni rahatsız etmiş.601/1205 yılında Nizameddin el-Bakış hastalandı. Mansur Nasreddin geçmiş olsun ziyaretine gitti, ayrılırken önce kendisini uğurlayan köle lu-lu' yu sonra dönüp Nizameddin el-Bakış'ı öldürerek kendini vesayetten kurtardı. Bazı müellifler bu hareketi olumsuz bulmasına karşın,diğer bazı müellifler ise Mansur Nasreddin Artuk Arslan, bilgin, faziletli, takva sahibi, bürgün oruçlu, bir gün oruçsuz, fakirlere karşı cömert bir şahsiyet olduğu gerçeğini tarihi belgelerden öğrenmekteyiz. ¹

Mansur Nasreddin Artuk Arslan, bugün Mardin'de mevcut olan Şehidiye adıyla bilinen Medrese ve cami olarak iç içe bulunan 80 odalı medrese ve Cuma mescidini inşa ettirmiştir. Bu cammi ve medrese için tetis etmiş olduğu, vakıfa çok miktarda emlak ve arazi vakfetmiştir.

Caminin doğu tarafı'nın yarısı bilinmeyen bir tarihte, düşman istilasında yıkılmış olma ihtimali yüksek. Yılan bölümün mazarlık olarak kullanılmış olduğunu birinci imama ait büyük mihrabın şimdi kenarda kalmasından

¹ Abdulgani Efendi (Abdulgani Fahri Bulduk) Mardin Tarihi Nisan-1999 ESNB: 1975-19-2217-8 s.58

anlaşılmaktadır.

Güney yönünde iki nefli mescidin yer aldığı revaklı avlulu ve eyvanlı medrese şeması veren yapıdaki birçok değişiklik, onarım ve eklemelerle medresenin orijinal durumundan pek az şey kalmıştır. Yapının yıkılmış olan minaresi 1916/17 yıllarında Ermeni Mimar Serkis Lole tarafından eklektik bir üslupla ve iskele kullanılmadan inşa edilmiştir. Medresede en çok oynanmış olan yerlerden biri camidir. İki enine nefli ve ilk yapıldığında oldukça süslü bir cepheye sahip olduğu anlaşılan cami kısmı devamlı değişmiştir. Medresede en çok özgün yapısının bozulduğu yerler camidir. İki enine nefli ve ilk yapıldığında oldukça süslü bir cepheye sahip olduğu anlaşılan cami kımı devamlı değiştirilmiştir.

Medresenin batı tarafı büsbütün harap olarak arsa halinde geldiğini Abdulgani Efendi'nin Mardin Tarihi kitabının 59 sayfasında belirtilmiştir. Cami çeşmesinin suyunun üst tarafta yapılan evler tarafından kullanıldığı için bu su ihtiyacı karşılayamaz duruma düşmüştür.

Bu medrese ve cami için vakfedilen mülkler düşük kiralar ile adeta peşkeş çekilmiş ve amacı doğrultusunda kullanılmadığı kanaati yaygın bir hal almıştır.

Şehidiye cami minberi ceviz ağacından yapılmış aradan uzun yıllar geçmesine rağmen göz kamaştırman bir güzellikte olduğundan bahsedilmektedir.

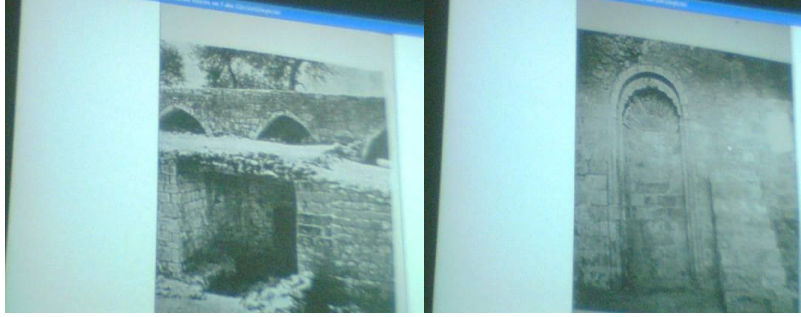
Mansur Nasreddin Artuk Arslan H.533 (M.1239) senesinde vefat etmiştir. Mezarı Mardin'de yaptırdığı medresesinde metfundur.

Resim 1-2 Şehidiye Medresesi

Harzem Taceddin Mesud Medresesi

Mardin Kızıltepe ilçesinin 8 km. kuzeydoğusunda Zerkan Suyu kıyısında bulunan bu medresenin iç kapı kitabesinden öğrenildiğine göre; Artukoğullarından Melik ül-Mansur Nasireddin Artuk Arslan'ın azatlı kölesi Taceddin Mesud bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. XIII. yüzyıl eseri olan bu yapıda sonraki dönemlerde yapılan ilavelerle plan düzeninde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu nedenle medresenin tam bir planını çıkarmak mümkün olamamıştır. Yalnızca günümüzde mescit olarak kullanılan türbesi ile cami mekânı birbirinden ayrılabilir².

XVI. yüzyılda bu medresenin evkafını şehirdeki 32 dükkün, bir kervansaray, Kurs köyünde 3 değirmen, yine şehirde Bab-ı cedid de, Kurs-ı edna ve Kabbad köylerinde birer bağ, Aynı-ı ferd, Harab ül-ma, Tel-Kur'a, "Amışmış" ve Zan"ni köylerinde bub"u hububat hissesi teşkil ekmekte idi. Bu vakfın 1526 yılında 16 bin 992 akça, 1540 yılında 20 bin 498 akça, 1564 yılında 29 bin 60 akça yılında ödeneği olduğu kayıt altına alınmış.³

² Atatürk Üniversitesi Sanat Tarihi veb sayfasından alınmıştır.

³ Atatürk Kültür Dil ve Tahir Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları xiv Dizi Yüzyılda Mardin Sancağı Nejat Göynüç s.115

